

**Національна академія педагогічних наук України
Відділення філософії освіти, загальної та
дошкільної педагогіки
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського**

#працюємо_для_перемоги

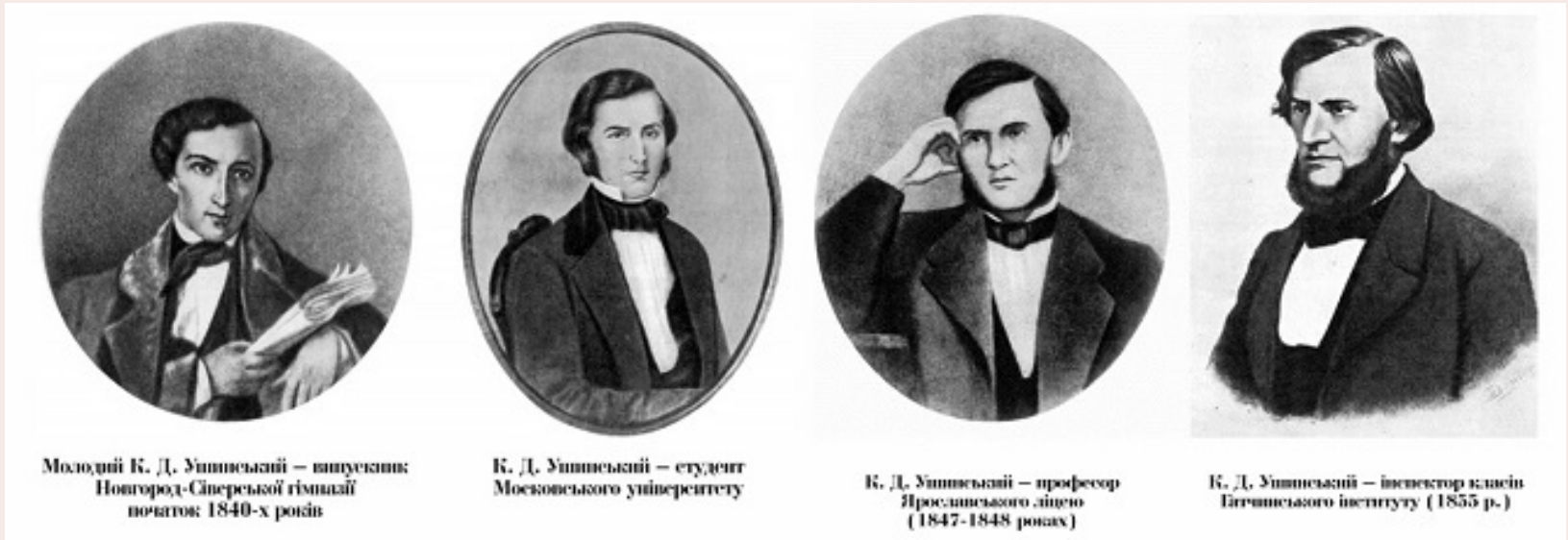

УЧИТЕЛЬ УЧИТЕЛІВ

**До 200-річчя від дня народження
Костянтина Дмитровича Ушинського –
видатного педагога, реформатора
шкільної освіти**

2023

Костянтин Дмитрович Ушинський народився 18 або 19 лютого (2 березня) 1823 р. (за іншими даними 1824 р.) у с. Богданка на Новгород-Сіверщині (за іншими даними – в Тулі). Педагог і правознавець українського походження, один із засновників педагогічної науки та народної школи, кандидат юриспруденції. Автор праць з теорії й історії педагогіки, підручників для початкової школи і статей з педагогіки. Представник українського шляхетного роду Ушинських.

В. А. Шендеровський у статті [«Ні, я українець!»](#) зауважує, що хоча К. Ушинського у всіх посібниках з історії педагогіки іменують «великим російським педагогом», сам він стверджував: *«Ні, я українець: рід наш старовинний, малоросійський, дворянський. Всі родичі, діди, дядьки і батьки були українцями, народилися й поховані в українській землі».*

Родина К. Д. Ушинського

Батько **Дмитро Григорович Ушинський**
— виходець з Новгорода-Сіверського
Чернігівської губернії,
військовослужбовець, ветеран франко-
російської війни 1812 р.

Мати **Любов Степанівна Ушинська** (Гулак-
Капніст) походила з родини українського
письменника В. В. Капніста. За словами К.
Ушинського, саме вона найбільше
вплинула на формування його характеру і
світогляду.

У 1851 р. Костянтин Ушинський одружився. Дружиною педагога стала Надія Семенівна Дорошенко – єдина донька глухівського земського справника, незаможного українського шляхтича С. С. Дорошенка й О. Г. Матвієвської, яким належав хутір Богданка. Згодом цей хутір перейшов Надії Семенівні в спадок і став родинною садибою Ушинських, де вони жили зі своїми дітьми.

Просвітницьку справу Костянтина Дмитровича продовжили його доньки – Віра (1855–1920) і Надія (1856–1944). Віра Костянтинівна домоглася відкриття на власні кошти двох шкіл у Києві і присвоєння їм імені К. Д. Ушинського та викладання в них за підручниками «Рідне слово», «Дитячий світ».

Сімейний портрет: К. Д. Ушинський, Н. С. Дорошенко (Ушинська), діти (зліва направо): Павло, Володимир, Костянтин, Віра, Надія

Освіта і кар'єра К. Д. Ушинського

Середню освіту Костянтин Ушинський здобував упродовж 1833–1840 рр. у Новгород-Сіверській гімназії.

Після закінчення гімназії він вступив на юридичний факультет Московського університету (1840) і закінчив його в 1844 р. з відзнакою. У 1846 р. К. Ушинський отримав ступінь магістра.

Студент Костянтин Ушинський давав приватні уроки, оскільки на той час батько збіднів і не міг надсилати йому гроші. Юнак багато читав, вивчав сучасну філософію, захоплювався літературою, мистецтвом, прагнув бути в курсі політичних подій у своїй країні та за кордоном.

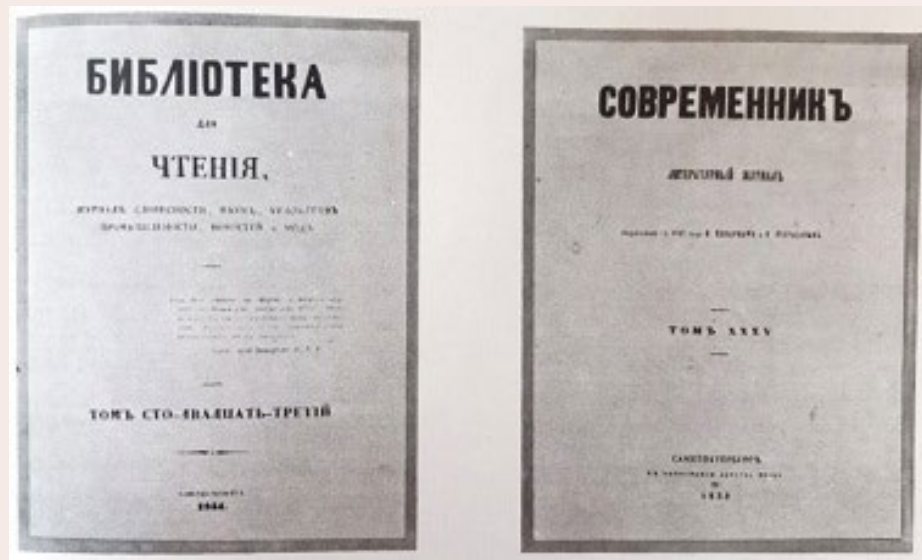

Будівля Новгород-Сіверської гімназії,
де навчався К. Д. Ушинський

У 1855 р. К. Ушинського призначили викладачем, а невдовзі – інспектором Гатчинського сирітського інституту, де йому вдалося суттєво удосконалити навчальний процес. Тут він долучився до практичної педагогічної діяльності й розроблення основних проблем педагогічної науки.

Але на той час юридичні та політичні науки перебували під особливим контролем. З цим не міг змиритися Костянтин Дмитрович, і за рішучий протест проти принизливого поліцейського нагляду над вищою школою його звільнили з роботи.

Скрутне матеріальне становище змусило його погодитися обійняти посаду дрібного урядовця в одному з департаментів Міністерства внутрішніх справ у Петербурзі (1849–1855). За різкий відгук про начальника, графа Д. А. Толстого, його звільнили. Певний час він присвятив журналістській діяльності, зокрема працював у журналах «Бібліотека для читання» (1854–1856 рр.) і «Сучасник» (1854–1856 рр.), писав статті, перекладав наукову і художню літературу.

Титульні сторінки журналів, де працював К. Д. Ушинський

У 1859 р. Костянтин Дмитрович перевівся на посаду інспектора класів Смольного інституту шляхетних дівчат. Саме в цьому навчальному закладі й розкрився його талант як реформатора освіти. Педагог знищив поділ на «благородний» і «міщанський» відділи, запровадив семирічний термін навчання, ввів нові предмети – природознавство й фізику, відкрив школу грамоти для покоївок, започаткував викладання предметів рідною мовою тощо.

Смольний інститут шляхетних дівчат

Усі ці починання розцінили як зневагу до російських традицій. Переслідувань учений зазнавав практично впродовж усього життя, оскільки офіційна влада не сприйняла його демократичних педагогічних ідей. Після сфабрикованих звинувачень і звільнення, К. Д. Ушинський захворів і займався вже тільки науково-методичною діяльністю.

Смерть і поховання

Під час чергової лікувальної поїздки до Криму і вимушеної зупинки в Одесі, К. Д. Ушинський помер на сорок сьомому році життя від запалення легень 21 грудня 1870 р. (3 січня 1871 р. за новим стилем).

Труну з тілом Ушинського 9 січня 1871 р. було перевезено до Києва. Поховано педагога на березі Дніпра у Видубицькому монастирі.

Могила Костянтина Ушинського на тлі Георгіївського собору Видубицького монастиря в Києві

Напис на могилі Костянтина Ушинського

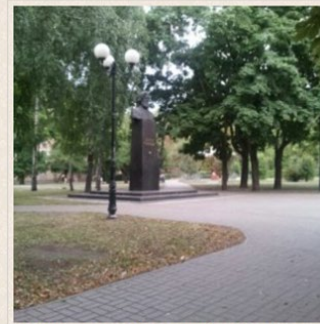
Ушанування пам'яті К. Д. Ушинського

У 1974 р. в Києві Костянтину Ушинському встановлено пам'ятник, який збудували український скульптор Олександр Скобліков та український архітектор Анатолій Ігнащенко.

Одеському педагогічному інституту надано ім'я Костянтина Дмитровича. Нині він зветься Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Також його ім'ям названо кілька загальноосвітніх шкіл та низка освітніх установ.

Також ім'ям Костянтина Ушинського названо кілька географічних об'єктів в Україні. У селі Богданка на Сумщині у 1968 р. відкрито музей Костянтина Ушинського. Неподалік, у межах Шосткинського району, розташовано Ушинський заказник.

Ушанування пам'яті К. Д. Ушинського

Пам'ятник у сквері Ушинського в Києві. На пам'ятнику написано: Відомий педагог і громадський діяч Костянтин Дмитрович Ушинський. 1824-1871. Споруджено до 150-ліття з дня народження
Світлина: <https://tinyurl.com/3p7x9ppa>

Пам'ятник-бюст К.Д. Ушинському – засновнику педагогічної науки, Новгород-Сіверський державна гімназія ім. К. Д. Ушинського
Світлина: <https://tinyurl.com/4a7np6dm>

Сквер імені К. Д. Ушинського
Світлина: <https://tinyurl.com/2Sanemeh>

Група учасників Республіканської науково-педагогічної конференції, присвяченої К. Д. Ушинському, на екскурсії в Ушинському лісовому заказнику (с. Богданка) 1968 р.

Делегація НАПН України разом з представниками Шосткинської громади до музейної кімнати, присвяченої Костянтину Ушинському (с. Ковтунове) 2021 р.

У 2005 році засновано золоту медаль Національної академії педагогічних наук України «Ушинський К. Д.». Нагородою відзначаються педагоги, вчені, організатори освіти, бібліотекарі освітянських бібліотек України, громадські діячі, політики та інші за значні досягнення в галузі педагогічної і психологічної наук, особистий внесок у розвиток української освіти.

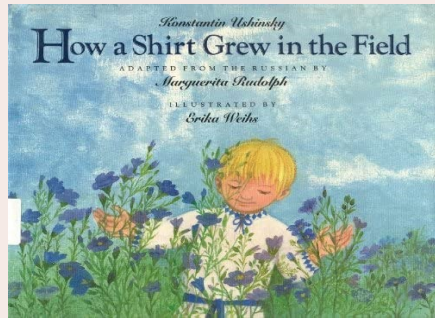

<http://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliohrafichni-resursy/vydatni-pedahohy/ushynskyy-k-d/ushanuvannya-pamyati/>

Визнання К. Д. Ушинського в Україні та за кордоном

Костянтин Дмитрович – педагог світового масштабу. На його ідеях будувалася й розвивалася педагогіка не тільки українська, а й багатьох країн. Творча спадщина вченого посіла вагоме місце у світовому педагогічному просторі. На його вченнях зросли Х. Д. Алчевська, Г. Г. Ващенко, Б. Д. Грінченко, М. І. Демков, О. В. Духнович, Я. Корчак, Т. Г. Лубенець, С. Ф. Русова, В. О. Сухомлинський, Я. Ф. Чепіга та інші видатні педагоги.

Переклади творів К. Ушинського іноземними мовами

How a Shirt Grew in the Field / Konstantin Ushinsky. – New York : Clarion Books, 1992. – 31 p.

Cetri zelje i druge price / Konstantin Ušinski. – Cetinje : Svetigora, 2000. – 80 str.

Підручник «Рідне слово» перевидавався 150, а «Дитячий світ» – 70 разів. Ними користувалися учні й учителі не лише України, а й Болгарії, Польщі, Словаччини, Чехії. Сам педагог, окрім української, вільно володів грецькою, латинською, англійською, французькою, німецькою мовами (*Ушинський Костянтин Дмитрович / Л. Д. Березівська // Українська педагогіка в персоналіях. У 2-х томах. Кн. 1: Х–ХІХ століття. – Київ : Либідь, 2005. – С. 284–292.*).

Філософсько-педагогічні погляди К. Д. Ушинського

Світогляд К. Ушинського формувався під впливом європейської філософської думки та революційних подій 1840–1850-х. рр.

Педагогічний внесок Костянтина Дмитровича спрямований на відмову від педагогіки «страху» та підтримання шкільної дисципліни з нагородами та покараннями. Він запропонував навчати школярів в атмосфері людяності та розуму. Педагог вважав, що вчитель має стати прикладом і підтримкою дитини.

У вихованні дітей він надавав значне місце сім'ї та вважав потрібним родинне виховання. Учений вважав, що найпершим обов'язком громадянина та батька сім'ї є виховання громадян, корисних для суспільства.

Педагог надавав великого значення праці в психічному й фізичному розвитку людини, вважав її важливим чинником морального виховання.

Окрім того, він приділяв велике значення мові народу, адже, за його словами, «якщо вимерла мова в устах народу, вимер і народ». Педагог засуджував царизм за заборону вивчення української мови в школах на українських землях.

Костянтин Ушинський вимагав, щоб навчання проводилося рідною мовою, оскільки дитина, яка засвоює чужу мову в себе на Батьківщині, розвивається слабше й повільніше.

К. Ушинський доводив, що виховання буде успішним, якщо дотримано таких принципів:

- 1) життя в рідній сім'ї в роки дитинства і шкільного навчання;
- 2) безпосередня опіка матері;
- 3) релігійність у сім'ї, при суворому дотриманні обрядів церкви;
- 4) контактування з природою;
- 5) спільнота однолітків;
- 6) близькість з народом;
- 7) відсутність зайвих розкошів;
- 8) вільний час для задоволення допитливості через самостійне читання й роздуми над сприйняттям і вивченням.

Окресливши основні напрями розвитку самобутньої педагогіки, для К. Д. Ушинського важливим було, перш за все, довести, що педагогіка не повинна бути виконавицею міністерських інструкцій і вказівок, служницею чиновницької бюрократії. Він заявляв, що педагогіка є самостійною соціальною галуззю знань нарівні з іншими науками.

О. В. Сухомлинська в статті «Педагогічна спадщина як предмет вивчення (на прикладі доробку К. Д. Ушинського)» зазначає: «Найвизначнішим і найсуттєвішим внеском Ушинського є підхід до педагогіки як антропологічної науки, обґрунтування її психологічних засад ... побудова ним педагогічної концепції на чотирьох засадах: народність, у тому числі націоналізм; християнство, а точніше православ'я; суспільний характер освіти, що спирається на ту ж народність; наука, якій він, до речі, надавав останнє місце серед інших».

Окрім педагогічної діяльності Костянтин Дмитрович Ушинський займався також правознавством. Він відстоював ідеї природного права, що зобов'язане впливати на характер регулювання суспільних відносин на державному рівні.

Правознавець був прихильником запровадження в університетах курсу так званого камерального права, де, за його поглядами, мали б поєднуватися адміністративні закони та заклади із законами економічного характеру.

Щодо кримінального права, український педагог вважав кожний злочин соціально обумовленим явищем. Також він надавав великого значення моральному вихованню та самовихованню особистості. Він виступав проти смертної кари, відстоював тезу про те, що суворість покарання не визначає його ефективність.

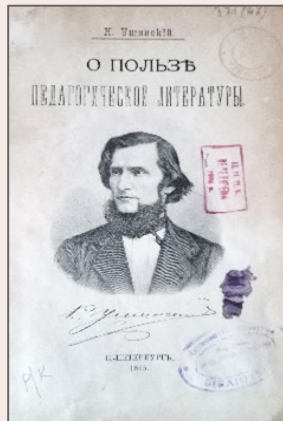
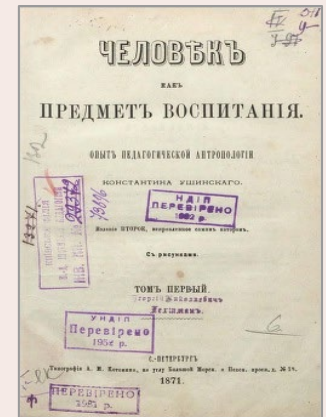

У праці «Людина як предмет виховання» педагог зазначав, що право на щастя є найневід'ємнішим правом людини.

Видання К. Д. Ушинського у фонді ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

Человѣкъ какъ предметъ воспитанія: Опытъ педагогической антропологии. Т. 1 / [соч.] Константина Ушинскаго. – Изд. 2-е, исправленное самимъ авторомъ. – Санкт-Петербургъ : Тип. А. М. Котомина, 1871. – 482 с. : рис.

Переклад назви: Людина як виховання: Досвід педагогічної антропології. – (Т. 1. – Вид. 2-ге).

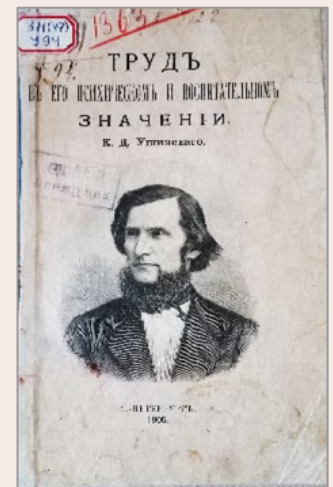

О пользѣ педагогической литературы / К. Ушинскій. – Санкт-Петербургъ : Тип. М. Меркушева, 1895. – 29 с. – Изъ «Собранія педагогическихъ сочиненій».

Переклад назви: Про користь педагогічної літератури.

Трудъ в его психическомъ и воспитательномъ значеніи / [соч.] К. Д. Ушинскаго. – Санкт-Петербургъ : Тип. М. Меркушева, 1905. – 23 с. – Изъ «Собранія педагогическихъ сочиненій».

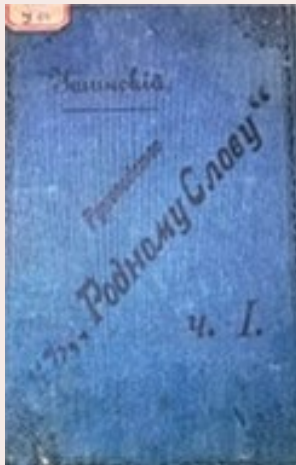
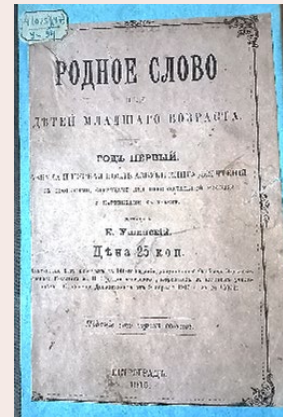
Переклад назви: Праця у його психічному та виховному значенні.

Навчальні та методичні матеріали

Родное Слово для дѣтей младшаго возраста. Год 1. Азбука и первая послѣ азбуки книга для чтенія, съ прописями, образцами для первоначальной рисовки и картинками въ текстѣ / сост. К. Ушинскій. – Изд. 118-е. – Петроградъ : Изд. Н. С. Ушинской, 1900. – IV, 112 с. : рис.

Переклад назви: Рідне слово : для дітей молодшого віку. Рік 1-й. Абетка та перша після абетки книга для читання.

Руководство къ преподаванію по "Родному Слову". Ч. 1. Приложение къ 1-му и 2-му году "Родного Слова" / сост. К. Ушинскій. – 21-е изд. – Санкт-Петербургъ : Тип. М. Меркушева, 1899. – II, 100 с.

Переклад назви: Керівництво до викладання з «рідного слова». – (Ч. 1. Додаток до першого та другого року Рідного Слова).

Матеріали для Педагогической Антропологии и материалы для биографии. Т. 3. Матеріали для Педагогической Антропологии / [К. Д. Ушинскій ; авт. предисл. А. Острогорскій]. – Санкт-Петербургъ : Книгопечатня Шмидт, 1908. – IX, 238, 172 с. – (Собрание неизданныхъ сочиненій К. Д. Ушинскаго).

Переклад назви: Матеріали для Педагогічної Антропології та матеріали для біографії. – (Т. 3.).

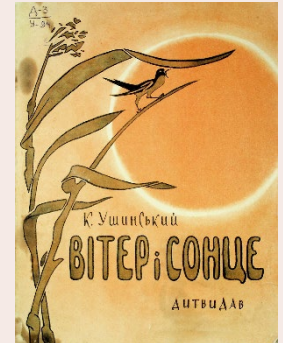

Дитяча література українською мовою

Чотири бажання : казки та оповідання для дітей / Костянтин Ушинський ; пер. з рос. О. П. Макаренко. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. – 36 с. : кольор. іл. – Режим доступу: https://www.bohdan-books.com/userfiles/file/books/lib_file_1872503668.pdf

Вітер і Сонце : оповідання та казки. / [К. Ушинський ; пер. з рос. Н. Забіли ; іл. І. Григор'єва]. – Київ : Дитвидав УРСР, 1961. – 32 с. : іл.

Дітям : оповідання та казки / [К. Ушинський ; іл. Л. Гармиза]. – Київ : Веселка, 1977. – 135 с. : іл.

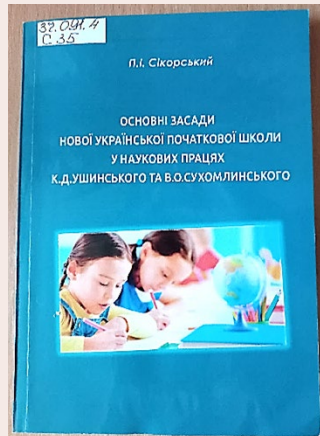
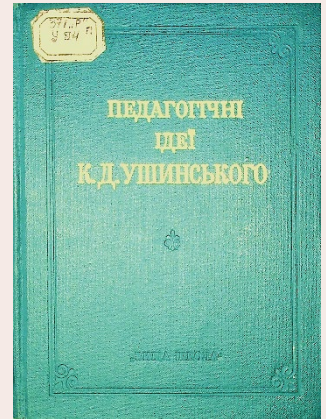

Івасик-Боягуз : оповідання та казки / [К. Ушинський ; пер. з рос. Н. Забіли ; мал. Г. Глікмана]. – Київ : Дитвидав, 1958. – 32 с. : іл.

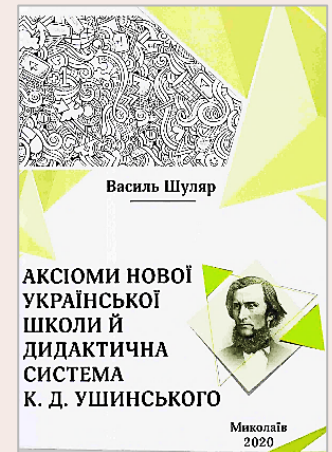
Педагогічна спадщина К. Д. Ушинського в наукових розвідках

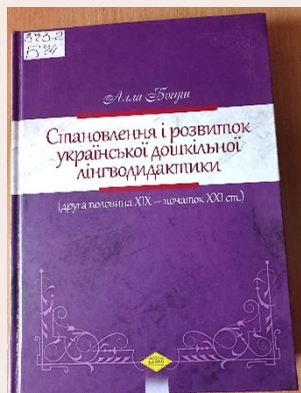
Педагогічні ідеї К. Д. Ушинського / [редкол.: В. І. Войтко
(відп. ред.) та ін.]. – Київ : Вища школа, 1974. – 340 с.

Основні засади української початкової школи у наукових працях К. Д. Ушинського та В. О. Сухомлинського :
[монографія] / П. І. Сікорський. – Львів : Кепещук П. М., 2018.
– 248 с.

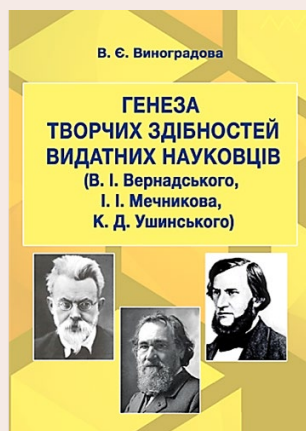
Аксіоми Нової української школи й дидактична система К. Д. Ушинського : практико зорієнтована монографія /
Василь Шуляр ; Миколаїв. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти. –
Миколаїв : ОІППО, 2020. – 107 с.

Становлення і розвиток української дошкільної лінгводидактики (друга половина XIX – початок XXI ст.) : [монографія] / А. М. Богуш. – Київ : Слово, 2019. – 327 с.

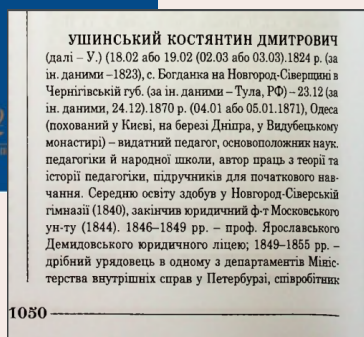
Становлення та розвиток трудової підготовки дівчат у школах України кінця XIX–XX століття : монографія / Н. В. Слюсаренко. – 3-тє вид. – Херсон : Херсон. акад. неперерв. освіти, 2021. – 447 с.

Генеза творчих здібностей видатних науковців (В. І. Вернадського, І. І. Мечникова, К. Д. Ушинського) : монографія / В. Є. Виноградова ; Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. – Київ : Ліра-К, 2020. – 237 с.

Ушинський Костянтин Дмитрович / Л. Д. Березівська //
Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України. – Київ :
Юрінком Інтер, 2021. – с. 1050–1051. – Режим доступу:
<https://lib.iitta.gov.ua/732675/>

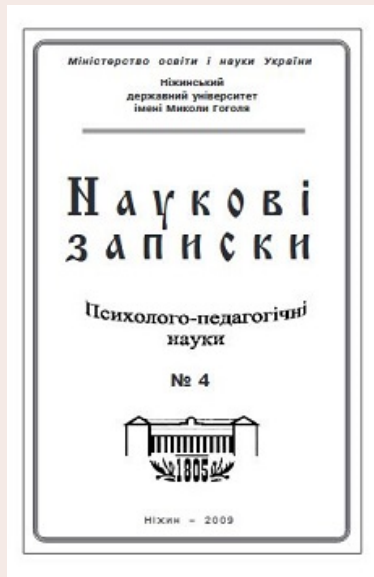
**Формування корпусу текстів для порівняльного
аналізу педагогічних поглядів Г. Манна та К. Ушинського /
М. Л. Ваховський //** Педагогічний дискурс : зб. наук. пр. /
Ін-т педагогіки НАПН України, Хмельниц. гуманіт.-пед.
акад. – Хмельницький : ХГПА, 2013. – Вип. 15. – С. 106–
110. – Режим доступу:
<http://ojs.kgpa.km.ua/index.php/peddiscourse/article/view/679>

К. Д. Ушинський про національно-патріотичне виховання /
М. П. Ільків // Вісник Чернігів. держ. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки / Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів : [Б. в.], 2010. – Вип. 79. – С. 33–35.

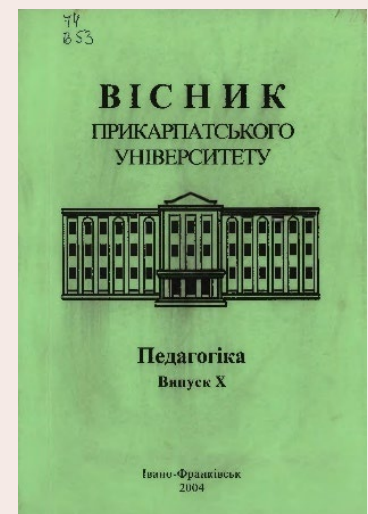
Антропоцентризм – провідна ідея творчості наукової вітчизняної педагогіки К. Д. Ушинського / Л. Д. Березівська // Вісн. Чернігів. нац. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки / Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів : ЧНПУ, 2013. – Вип. 110. – С. 12–14.

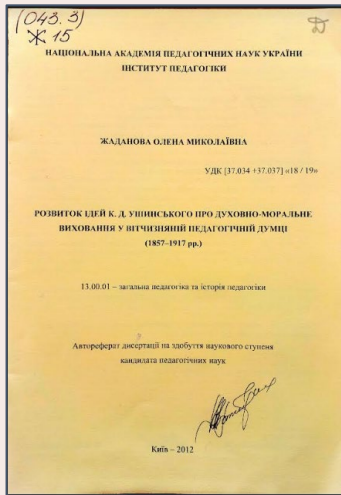
К. Д. Ушинський про реформування освіти / Л. Д. Березівська // Вісн. Чернігів. держ. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. Сер. : Педагогічні науки : зб. наук. пр. / Чернігів. держ. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів : [Б. в.], 2008. – № 56. – С. 25–29.

К. Д. Ушинський про роль педагога у вихованні людини /
Л. Д. Березівська // Наук. зап. Серія : Психолого-педагогічні
науки / Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин : Вид-во
НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – № 4. – С. 113–116.

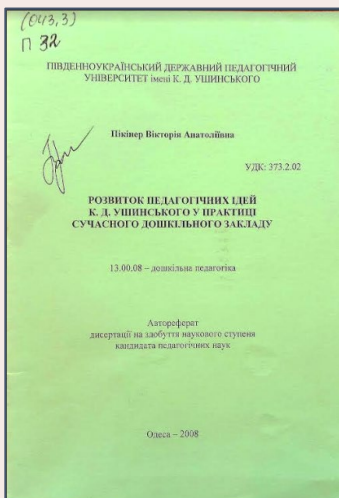
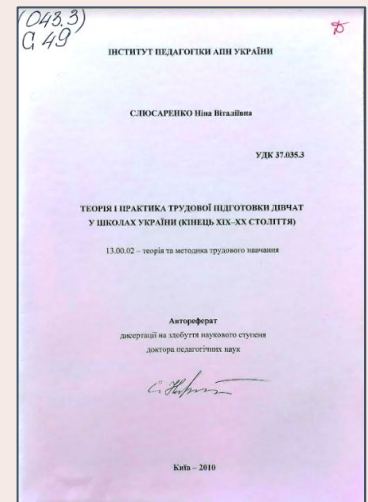
К. Д. Ушинський про роль міжпредметних зв'язків у
формуванні в учнів картини світу / В. Кузьменко
// Вісник Прикарпат. ун-ту. Педагогіка / Прикарпат. ун-т
ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ : Плай, 2004. –
Вип. 10. – С. 176–181.

Розвиток ідей К. Д. Ушинського про духовно-моральне виховання у вітчизняній педагогічній думці (1857–1917 рр.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Жаданова Олена Миколаївна ; наук. кер. Л. В. Пироженко ; Ін-т педагогіки Нац. акад. пед. наук України. – Київ, 2012. - 20 с.

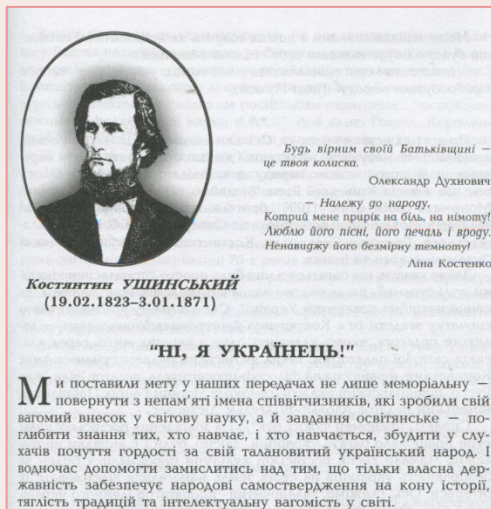
Теорія і практика трудової підготовки дівчат у школах України (кінець XIX – XX століття) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Слюсаренко Ніна Віталіївна ; [наук. консультант Вихрущ Анатолій Володимирович] ; Херсон. держ. ун-т. – Київ, 2010. - 40 с.

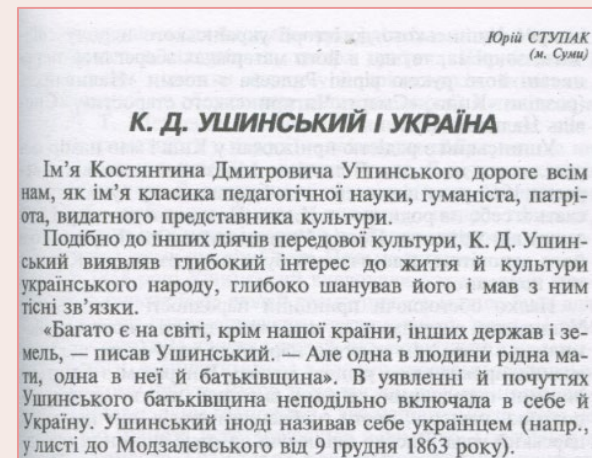
Розвиток педагогічних ідей К. Д. Ушинського у практиці сучасного дошкільного закладу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Пікінер Вікторія Анатоліївна ; Слов'ян. держ. пед. ун-т. – Одеса, 2008. – 21 с.

К. Д. Ушинський і Україна

К. Д. Ушинський і Україна / Ю. Ступак // Хроніка 2000 : український культурологічний альманах. – Київ : Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2007. – Вип. 71. Україна освітня: історія, персоналії, поступ. – С. 611–615.

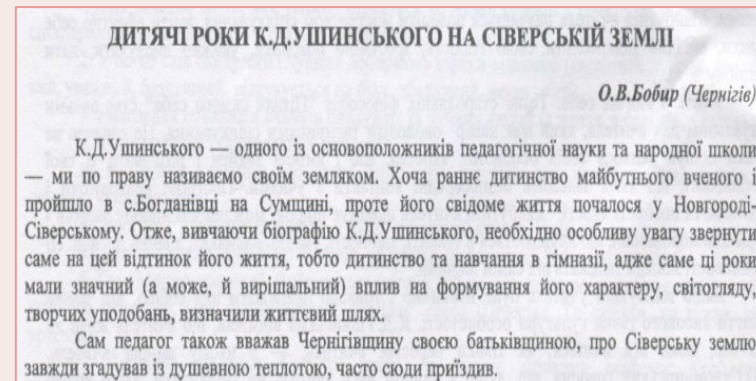

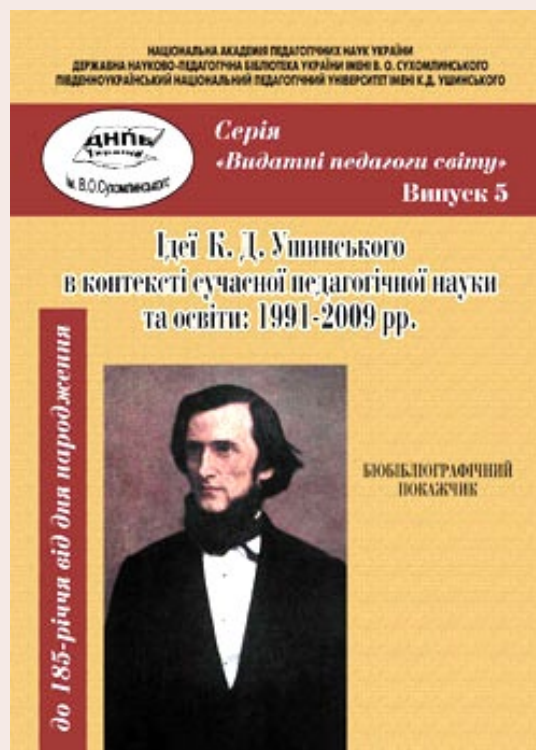
Дитячі роки К. Д. Ушинського на Сіверській землі / О. В. Бобир // Вісник Чернігів. ун-ту. Серія : Психол.-пед. науки. – Чернігів : [Б. в.], 1998. – Вип. 1. – С. 8–10.

„Ні, я українець!” // Нехай не згасне світ науки / В. Шендеровський. – Київ : Рада, 2003. – С. 349–357.

Режим доступу:
<https://parafia.org.ua/person/ushynskyj-kostyantyn/>

Ідеї К. Д. Ушинського в контексті сучасної педагогічної науки та освіти: 1991–2009 рр. : (до 185-річчя від дня народження) : бібліогр. покажч. / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського, Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, Півден. Наук. центр АПН України ; [упоряд.: Доркену А. М., Іванова І. О., Лога Т. В. ; наук. ред. П. І. Рогова, Доркену А. М. ; наук. консультанти Сухомлинська О. В.]. – Одеса : [Б. в.], 2010. – 123 с. – (Серія "Видатні педагоги світу" ; вип. 5). – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/725875/>

Сторінка «Ушинський К. Д.» електронного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» на порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

УШИНСЬКИЙ
КОСТЯНТИН ДМИТРОВИЧ
[18.02 або 19.02 (02.03 або 03.03) 1823 (за ін. даними 1824) –
23.12 (за ін. даними 24.12) 1870 (04.01 або 05.01.1871)]

- Біографія
- Бібліографія праць
- Бібліографія публікацій про життя та діяльність
- Повнотекстові документи

- Фотогалерея
- Ушанування пам'яті
- Список використаних джерел

Видатний педагог і мислитель XIX ст., засновник наукової педагогіки і народної школи, уперше об'єднав у педагогіці зусилля й досягнення антропологічних наук, здійснив вражаючий за своїм обсягом педагогічний синтез наукових знань про людину, що кардинально змінив традиційний погляд на завдання і зміст педагогіки, автор праць з теорії та історії педагогіки, створив підручники для початкового навчання «Рідне слово» та «Дитячий світ», розробив програму педагогічної освіти, проєкт учительської семінарії, розвинув і вдосконалив методику початкового навчання, визначив суспільне значення вчительської праці.

Матеріал підготували:
Доркену А. М.,
зав. філії ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського;
Лога Т. В.,
зав. сектору наукової організації та зберігання фондів філії
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;
Мосієнко С. В., Скрипнік О. В.,
м.н.с. ДНПБУ
України ім. В. О. Сухомлинського

Оновили:
Березівська Л. Д.
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
директор Державної науково-педагогічної бібліотеки
України імені В. О. Сухомлинського,
Павленко Т. С.
науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства
та біографістики
ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського

<http://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliohrafichni-resursy/vydatni-pedahohy/10904-2/>

E-mail:

dnpb@i.ua (для офіційних звернень)

dovidka_dnpb@i.ua (для довідок)

fond.dnpb@ukr.net (послуги для віддаленого користувача)

metodist08@i.ua (методичний супровід)

Адреса: вул. М. Берлинського, 9
Київ, 04060, Україна

<https://dnpb.gov.ua/ua/>

Виставку підготувала **Жигалюк А. В.** – провідний бібліотекар відділу зберігання фонду та обслуговування користувачів;
відповідальна – завідувач відділу зберігання фонду та обслуговування користувачів **Бондарчук О. Б.**

Використано матеріали з фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та інтернет-ресурси